

Нягледзячы на тое, што беларускія губерні належалі да спахывецкага рэгіёну, іх аграрнае насельніцтва таксама ўдзельнічала ў пастаўках сельгаспрадукцыі для фронту і горада.

Узросшая пасля звяржэння самадзяржаўя актыўнасць па дапамозе арміі была абумоўлена не толькі ўласцівасцямі псіхалогіі беларускага сялянства (міласэрнасць, чуласць), але і верай у станоўчае вырашэнне аграрнага пытання і набліжэнне міру. Відавочна, што ў прыфрантавой Беларусі Часовы ўрад у сваёй ваеннай палітыцы знайшоў нават большае спачуванне і падтрымку сялянства, чым у цэнтральных раёнах краіны.

З сярэдзіны лета 1917 г. сялянства паступова імкнецца ўхіляцца ад хлебных нарыхтовак і ўрадавыя заклікі ўсё менш сустракаюць спачуванняў. У кастрычніку пашыраюцца правапарушэнні ў форме рабаўніцтва панскай маёмасці, а сялянскія пастаўкі для арміі фактычна перапынілася.

УДК 331.108.3–054.72(437)“1918/1939”

В. У. Коваль, ст. выкл., канд. гіст. навук (БДГУ, г. Мінск)

РОЛЯ СТУДЭНЦКІХ АРГАНІЗАЦЫЙ У ПРАЦЭСЕ АДАПТАЦЫІ І АКУЛЬТУРАЦЫІ БЕЛАРУСКІХ ЭМІГРАНТАЎ У ЧЭХАСЛАВАКІІ (1918–1939 гг.)

Фарміраванне і развіццё беларускай дыяспары ў Чэхаславацкай Рэспубліцы было звязана з этапамі правядзення дзяржаўнай праграмы пад назвай «Руская акцыя дапамогі», якая распачалася ў 1921 г. Акцыя ўяўляла сабой праграму падтрымкі эмігрантаў з тэрыторыі былой Расійскай імперыі, накіраваная на развіццё культурнага, адукацыйнага і навуковага патэнцыялу эміграцыі. За рэалізацыю праграмы адказвала Міністэрства замежных спраў ЧСР. Дзяржаўныя органы кантралявалі колькасць эмігрантаў, працэдуру легалізацыі, вылучэнне фінансавых сродкаў, займаліся пытаннямі арганізацыі навуковых і вучэбных устаноў, сачылі за дзейнасцю аб'яднанняў і саюзаў эмігрантаў.

Адаптацыя кожнай асобы ў прымаючым грамадстве – гэта ўнікальны працэс, які можа адрознівацца ад групавых характарыстык развіцця дыяспары. Этнічныя псіхолагі падкрэсліваюць, што адаптацыя эмігранта да прымаючага грамадства звычайна адбываецца ва ўмовах «культурнага шоку». Тэрмін «культурны шок» у навуковы зварот быў уведзены К. Обергам, які лічыў, што ўваходжанне эмігранта ў новую культуру можа прывесці да дэзарыентацыі індывіду [1, с. 30]. Асобам прасцей справіцца з праявамі і

наступствамі «культурнага шоку» ў выпадку, калі іх нацыянальная дыяспара з першых дзён пачынае ім аказваць падтрымку, уключае ў арганізацыйную працу, дапамагае легалізацыі ў дзяржаве-рэцыпіенце, стымулюе матэрыяльна.

Адаптацыя эмігрантаў – гэта працяглы і шматаспектны працэс. Праблемная адаптацыя асобы выяўляецца ў глыбокім перажыванні страты сацыяльнага асяродка, вострага адчування пачуцця адчужанасці, немагчымасці эфектыўна ўзаемадзейнічаць у іншакультурным соцыуме. У ходзе кантактаў з тытульнай нацыяй у эмігрантаў фарміруецца міжкультурная камунікацыйная кампетэнтнасць. Акультурацыя – навучэнне нормам і навыкам прымаючага грамадства. Вызначаны працэс двухбаковы, абапіраецца на ўзаемадзеянне этнічнай меншасці, якую складаюць эмігранты, з этнічнай большасцю насельніцтва краіны-рэцыпіента. Акультурацыя праходзіць бесперапынна для саміх эмігрантаў, яе вынікам становяцца змены паводзін, рэакцый і стылю жыцця. Першапачатковая адаптацыя найбольш цесна звязаная з акультурацыяй, узаемаўплывамі розных культур.

Гісторыя дыяспар непасрэдна залежыць ад актыўнасці яе членаў. Важнай характарыстыкай сфарміраванай дыяспары з'яўляюцца яе арганізацыі, якія ажыццяўлялі сацыяльную падтрымку эмігрантам і забяспечвалі псіхалагічны камфорт. Беларускай студэнцкай моладдзю ў Чэхаславакіі былі створаны асобныя арганізацыі: Аб'яднанне беларускага паступовага студэнцтва, Беларуская студэнцкая арганізацыя ў Празе, Аб'яднанне беларускіх студэнцкіх арганізацый, Арганізацыя беларускіх студэнтаў-марксістаў у Празе, Саюз студэнтаў-грамадзян БССР. Беларускія студэнты таксама прымалі актыўны ўдзел у рабоце Беларускага (Крывіцкага) культурнага таварыства імя Ф. Скарыны ў Празе, Беларускай Грамады, Беларускай Рады ў Празе, таварыстваў «Адзінства рускай культуры» і «Незалежнасць».

Значная частка беларускіх студэнтаў у Чэхаславакіі набывала тэхнічную спецыяльнасць, з якой эмігрантам было прасцей пачынаць сваю прафесійную дзейнасць у іншакультурным асяродку нават без дасканалы ведаў чэшскай мовы. Сярод беларусаў замежжа былі хімікі-тэхнолагі, інжынеры лесагаспадарчай справы, інжынеры-гідратэхнікі, інжынеры-эканамісты і г. д. Тэхнічную беларускую інтэлігенцыю рыхтавала Чэшскае вышэйшае тэхнічнае вучылішча (Пражская палітэхніка), Карлаў універсітэт, Украінскі тэхніка-гаспадарчы інстытут.

Для даследавання адаптацыйных працэсаў эмігрантаў неабходна разумець, што ў любы перыяд эміграцыя для канкрэтнага чалавека будзе звязаная з комплексам сацыяльна-псіхалагічных праблем. Асобы з высокім узроўнем адаптыўнасці хутчэй і прасцей спраўляюцца з цяжкасцямі, іх камунікацыйныя здольнасці дапамагаюць пераадолюваць моўны бар'ер, прымаць іншыя каштоўнасці грамадства. Неабходна падкрэсліць, што лінгвістычны фактар з'яўляецца адным з асноўных у працэсе сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі. Сацыяльная ізаляцыя эмігранта можа быць звязаная з невалоданнем мовай прымаючага грамадства, што стварае дадатковыя праблемы ў перыяд першапачатковай адаптацыі. Нацыянальныя грамадскія арганізацыі дапамагалі беларускім студэнтам за мяжой развіваць сацыяльныя сувязі, спрыялі індывідуальнай сацыяльна-псіхалагічнай і прававой адаптацыі.

ЛІТАРАТУРА

1. Крупник Е. П. Национальное самосознание. Введение в проблему. М.: Моск. психолого-социальный ин-т, 2006. 144 с.